

Stadens andra lasarett, vid Dragsgatan i kvarteret Oron på en bild från 1910-talet. Det var i den mörka byggnaden i mitten som staden hyrde in sig i två år i slutet på 1700-talet. Lasarettbyggnaden låg i krönet på backen ovan Strömmen och revs först någon gång på 1930-talet. Bilden ur Stiftelsen Gammlant Hantverks samlingar vid Stadsarkivet.

Från operationssalen vid Strömbacken. Från början utfördes operationer i en sjuksal, men efterhand uppfördes en särskild operationsbyggnad. Bilden ur Från Curhus till Länssjukhus.

Stadens alla lasarett

är det 14 år sedan som det nya lasarettet i Norrköping, Vrinnevisjukhuset, stod färdigt för att ta emot patienter.

Som lasarett var Vrinnevisjukhuset stadens sjunde i ordningen och drygt två hundra år hade då gått sedan den första sjukinrättningen öppnade med sex vårdplatser.

Ännu tidigare hade det funnits ett hospital i kvarteret Pelikan vid Hospitalsgatan, vilket sedermera gav gatan dess namn.

Det första lasarettet, eller snarare curhuset, låg i kvarteret Vett och Vapen, vid dåvarande Stadsträdgården och bakom gästgiva-

regården. I dag återfinns här Östgöteatern. I slutet av 1700-talet var den veneriska sjukan, vilken omfattade alla sexuellt överförbara sjukdomar, ett stort samhällsproblem. Det var framför allt syfilis som var det stora problemet och runt om i landet inrättades eller uppfördes det curhus.

Det första lasarettet hade sex vårdplatser och inrymdes i ett hus med fyra rum och kök. Den första patienten, en gravid kvinna med syfilis, skrevs in i november 1785.

Ett par månader senare kunde hon skrivas ut, efter att ha behandlats med kvicksilver. Det första lasarettet visade sig efterhand som otillräckligt.

Nästa lasarett kom att ligga vid Dragskvarteren i ett hus i kvarteret Oron som tillhörde rådmannen Säaf och textilfabrikören Fredrik Jancke. Här hyrde staden in sig i två år.

Lasarettbyggnaden låg i krönet på backen ovan Strömmen och revs först någon gång på 1930-talet.

Men det andra lasarettet var enbart provisoriskt. År 1798 köpte staden en tomt i kvarteret Varvet vid Södra Strömsgatan av direktören i Ostindiska Kompaniet, Olof Lindahl. Här låg de så kallade Stenhuskrogarna, flera enväningshus där det bedrevs krogdrörelse.

Lasarettet inhystes i en byggnad som vette ut mot Strömmen. Den finns där fortfarande och här återfinns i dag Moderaternas och Sjömansgården.

Antalet vårdplatser uppgick nu till tolv. Men även här var det för trångbott och osunt. Och när till och med direktionsrummet förvandlades till sjuksal var det dags för ett nytt lasarett.

Den nya lasarettbyggnaden uppfördes på samma tomt som den gamla och stod färdig 1831. Antalet vårdplatser hade nu utökats till 55.

Den gamla lasarettbyggnaden fungerade i fortsättningen som bostad för underläkaren och som reserv vid epidemier.

Journalböckerna från det tredje lasarettet berättar lite om den tidsanda som rådde.

"Enkan Rosendahl. Gammal, orkeslös och lat. Hospitalshjon. Inkom 14 mars. Dog 11 maj.

Förre Kopparslagare Gesellen Niclas Högberg, 27 år gammal. Utfattig, näslös och obotligt blind af veneriskt".

På det nya lasarettet tjänstgjorde lasarettsläkaren, en sjukvaktare, en vaktmästare, en kokerska och en sjukvaktare.

De medicinska instrumenten på lasarettet bestod i stort sett av en lavemangsspruta. Vid någon av de fåtaliga operationerna fick lasarettsläkaren ta ur de egna instrumenten.

I den växande staden Norrköping var den sociala nöden stor med hög barnadödlighet, trångboddhet, fattigdom och en miserabel hygien.

Som gjort för tuberkulosen att härja fritt. Vid mitten av 1800-talet orsakades var fjär-

de dödsfall i staden av just tuberkulos.

I dag talas det ofta om överbeläggningar vid Vrinnevisjukhuset, där patienter tvingas ligga i korridorerna. Men det är inget nytt.

Lasarettet i kvarteret Varvet var ständigt överbelagt.

År 1873 inspekterade Kungl. Sundhetskollegiet, en föregångare till Socialstyrelsen, lokalerna. Efter den inspektionen framfördes det skarpa klagomål mot de otillräckliga lokalerna.

Ett nytt, tidsenligt, lasarett var ett måste för den växande staden.

Beslut om ett nytt lasarett togs i stadsfullmäktige på hösten 1875. Placeringen blev Strömbacken, där staden tidigare hade köpt fastigheten Westralund som epidemisjukhus.

Lasarettet vid Strömbacken, ritat av arkitekten C T Glosemeyer, stod färdigt 1881 och ansågs som landets modernaste. "Få städer kan uppvisa ett vackrare eller bättre sjukhus", skrev Norrköpings Tidningar efter invigningen.

Lasarettet hade fyra avdelningar och en

kurhusavdelning, uppdelad på en manlig och en kvinnlig sal. Där fanns även fyra därhusceller i sjukhusets källare, avsedda för sjuksjuka patienter.

I slutet på 1880-talet togs ett särskilt barnbördshus i bruk. Då uppfördes även en så kallad dårstuga och en särskild operationsavdelning i en intilliggande byggnad.

I dag återstår enbart huvudbyggnaden och här återfinns Statens Skola för Vuxna.

En bit in på 1900-talet höjdes återigen kraven på ett nytt lasarett.

stor park och där odlades även grönsaker för sjukhusets egen köksavdelning.

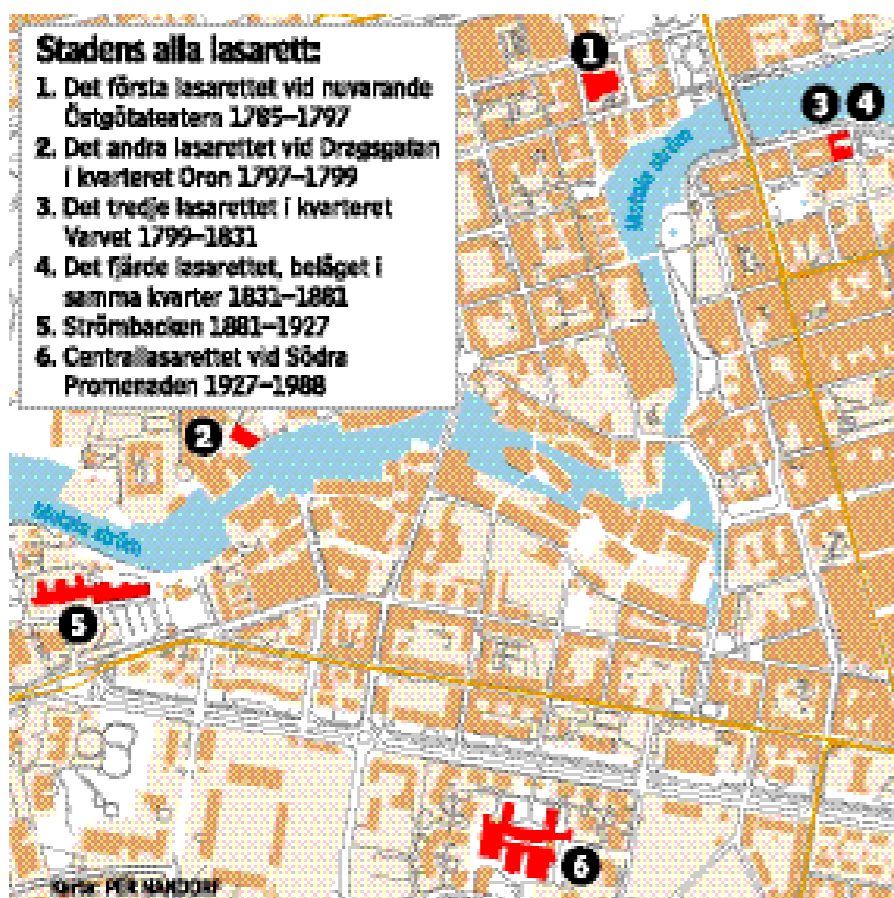
Centrallasarettet i Norrköping var sedan i bruk fram till 1988.

I dag är området som bekant förvandlat till bostäder. I den gamla huvudbyggnaden återfinns bland andra Folkuniversitetet och en rad småföretag.

Källor: Från Curhus till Länssjukhus, av läkarna Lars Hallqvist och Hans-Olof Ahnlund. Norrköpings Historia del V.

LASSE SÖDERGREN
 lasse.sodergren@nt.se
 011-200 151

- Stadens alla lasarett**
1. Det första lasarettet vid nuvarande Östgöteatern 1785-1797
 2. Det andra lasarettet vid Dragsgatan i kvarteret Oron 1797-1799
 3. Det tredje lasarettet i kvarteret Varvet 1799-1831
 4. Det fjärde lasarettet, beläget i samma kvarter 1831-1881
 5. Strömbacken 1881-1927
 6. Centrallasarettet vid Södra Promenaden 1927-1988

Lasarettet vid Strömbacken, ritat av arkitekten C T Glosemeyer och färdigt att tas i bruk år 1881. Lasarettet ansågs som toppmodern, med 106 platser i lasarettavdelningen och 20 i kuravdelningen. Bilden ur Stadsarkivets samlingar.

Stadens tredje och fjärde lasarett återfinns i de här byggnaderna i kvarteret Varvet, mellan Fleminggatan och Hamngatan. Den mindre byggnaden användes fram till 1831, då byggnaden till vänster stod färdig. När lasarettet på Strömbacken stod färdigt flyttade polisen in i det här kvarteret.

Efter flytten till Vrinnevisjukhuset är Centrallasarettet förvandlat till bostadsområde. I den gamla huvudbyggnaden återfinns bland annat Folkuniversitetet.

Stolta Stad på nätet! Filmer, animationer, läsarminnen, kartor, artiklar, bilder. www.nt.se

